

BUITEN

3^e JAARGANG N°. 24.

ZATERDAG 12 JUNI 1909.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL HELMOND. DE INGANG.

INHOUD:

HET NATURALISME IN HET BUITENLEVEN, D. G. DE GRAAF BLZ. 278	
BOEKAANKONDIGING	279
HET KASTEEL HELMOND, DOOR JAN WALCH, GEÏLLUSTREERD (SLOT)	BLZ. 280 EN 281
IN DE BEEK (GEDICHT), DOOR J. L. WINKLER PRINS	282
TUINFEST DUIN- EN KRUIDBERG, GEÏLLUSTREERD	282
BERGBEKLIMMEN, DOOR W. J. VAN BALEN	282
SIERGRASSEN, DOOR J. DAALDER DZN., GEÏLLUSTREERD	284
JAGERS, NAAR HET ZWEEDSCH V. KAREL ERIK FORSSLUND	285
BIJ DE BROEDVOGELS IN HET MOERAS, DOOR J. DAALDER DZN., GEÏLLUSTREERD	287

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle copie ook die met illustraties gelieve men te zenden aan de redactie Diergaardepark te Hilversum. Afzonderlijke illustraties aan de uitgevers. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

HET NATURALISME IN HET BUITENLEVEN.

VIII. SINT-JAN.

REEDS eerder schreven we hier een en ander over den Mid-Winter en wat naar aanleiding van dit keerpunt in het koude, donkere jaargetijde aan feestgebruiken in de volkszeden achterbleef. Als tegenhanger daarvan kan de Midzomernacht dienen, volgend op den langsten nacht des jaars. Weinig momenten in het leven van 't komende en gaande zonnejaar zijn van zoo belangrijken invloed op de levensgewoonten der menschen geweest als de dagen van hoogsten zonnestand, waarin de lichtschemer reeds weder rijst in het Oosten, als de zon nauwelijks ter Westerkimme gezonken is, dagen aaneengeschaald door weifelende droomschemering, welke nauwelijks nacht mag heeten.

De Noorsche mythologie plaatste in dien nacht der goden zinnebeelden van de overwinning des lichts. Freija heerschte dan naast Balder over al het geschapene, liefde en licht ver-eendend zich op dit hoogtij; Donar, de god van den donder, werd geboren als overwinnaar van het heelal, zijn zegewagen voer bij vurigen bliksemgloed donderend over het zwerk. 't Was de nacht, waarin geheimzinnige latente natuurkrachten ontketend werden en hun spel drevten met de stervelingen, de nacht der wonderen op aarde, waarin de sleutels der tooverij toegang verleenden tot het wonderbare. De bovenaardsche wezens, personifieerend alle onbegrepen machten der natuur, zweefden dan rond door bosschen, over weiden en heiden, gezellen van reidansende glimwormen en verglijdende dwaallichtjes.

In velerlei opzicht is in het natuurleven de dag van hoogsten zonnestand ook als hoogtepunt te beschouwen van wat de levensuitingen konden bereiken. Met het lengen der dagen namen gestadig lichtsterkte en zonnewarmte toe, het leven wakker roepend in de slapende botten en kiemen; overal zag men het ontplooiën van lentebloemen, allerwegen ontloken de voorjaarsbloemen, voorboden van den naderenden zomer. Het voortschrijdende zonnejaar bracht zwoele regens, gevolgd door rijken wasdom; het bevulde de herrezen natuur met de millioenen van het dierenrijk, nieuwe levensstadiën in dieren, zoowel- als in de plantenwereld brachten alom den breeden stroom van soorten met levensfunctiën van voeding en instandhouding; de herschepping der wereld in den cirkelgang van het jaar was overal te werk gesteld onder den leidenden scheppingsdrang, die licht en liefde is. Al wat groeiend gerezen kwam uit de aarde naar het licht, al wat daar arbeidde aan het behoud der soorten, werkte zich op tot den hoogsten glans, de breedste levensplek, klom tot het hoogst bereikbare punt, wies in kracht en vermogen tot vollen wasdom, tot culmineerend eindelijk het rijpheidsmoment intrad, tot krachtige be-geerte, geven en ontvangen den zomer kroonden. Feestelijke hoogtij stond over de aarde tegelijk met den hoogsten stand der zon in 't Zenith op den zomermiddag, tegelijk met het verdwijnen

van 't nachtelijke duister door gelijktijdig vergloren en gloren van den zonneglans aan den hemel. Waar zoo de natuur zelve een feestdag bereidde, was het geen wonder, dat door alle tijden heen de mensch zich dan tot vreugdebedrijf opmaakte, om in zinrijke verbeeldingen den dag te viëren en zich tevens, door bij de denkwijze aanpassend ritueel, de in natuurlijke dingen veronderstelde krachten te verzekeren. Evengoed als nog thans een feestavond door fakkeloptocht en vuurwerk den meesten luister kan worden bijgezet, brandden onze voorvadersen bij zulke gelegenheden een vuur, een reuzenvuur liefst, dat door geweldigheid van vlammen imponeerde en waarvan de roode gloed heel den omtrek verlichtte. Met het ontsteken van vreugdevuren werden zoowel de Mid-Winter als de Zonnefeesten van den voorzomer gevierd.

Het Paaschfeest verving * * * een heidenschen gedenkdag, aan de godin Eastrā (Ostara = Freija, de godin der Liefde) gewijd. Nog worden ook in ons land Paaschvuren gebrand, evenals op het vuurfeest onzer heidensche voorouders. De feestvuren der Bergschotten op den eersten Meidag, de „Meierblits” op het eiland Texel, 't is alles overblijfsel van vuurfeesten om den terugkeer van de zomerzon en de personen der lichtmythen te eeren. Zoo ook de St. Jansvuren, welke beslist als resten van den Germaanschen cultus beschouwd moeten worden; 't zijn de vuren van het Midzomerfeest. Vooral in Zuid-Duitschland zijn ze op het platteland nog steeds in ere gebleven; ook wordt daar door bijgeloovigen nog vaak een invloed ten goede aan het gebruik toegeschreven. Aan den Moezel b.v. werd op St. Jansavond een met brandstoffen omwikkeld rad in den brand gestoken en daarna in laaien gloed van een berg af in de rivier gerold. Bereikte het rad nog brandend het water, dan was een goed wijnjaar in aantocht, meende men. Met het stoken der vuren bij zulke feesten belast de jeugd en de jongelingschap zich overal met bijzondere voorliefde. De Duitsche jongens planten een in teer gedrenkten, ouden bezem als brandende fakkel op Sint Jansavond; de grooteren zien in het branden van feestvuren een gelegenheid te meer om een dansje te organiseeren en ze zorgen er wel voor, dat die gewoonte in zwang blijft. Op vele plaatsen, daar zoowel als in ons land, wordt er tegen den feestdag bij de inwoners een omme-gang gehouden om de noodige brandstoffen in te zamelen. Onder gezang wordt de rondte gedaan, soms wel met paard en wagen. In ons land geldt dat zelfs als een welkome gelegenheid om onbruikbaar geworden voorwerpen, die bij de voorjaars-schoonmaak voor den dag zijn gekomen of buiten gebruik werden gesteld, op te ruimen. „Goed voor de Meierblits”! zegt de Texelsche huismoeder, en de jongens aanvaardden het stuk onbruikbaar huisraad of gereedschap met vreugde. En op hun ommegang bij de boeren zingen ze:

„Hekken en stekken en jotten en palen,
Als je ze niet geeft, dan zullen we ze halen!
Boer, laat jij je hekken maar staan!
We zullen ze aan einden en brokken slaan.”

De Drentsche jongens gaan zingend door de dorpen tegen Paschen:

„Hè je ok olde huven (bijenkorven),
Of olde maanden,
Die we Paschenmaandag braanden,
Of 'n bossien stroo of riet?
Aanders hebben we Paschenmaandag niet!”

Moeten ze met ledige handen vertrekken, dan klinkt hun dreigende vloekgezag:

„Wil je dan niet geven,
Dan zal je niet lang meer leven!
Gierlap!
Geef wat!”

In zoo'n geval, als de deur gesloten blijft, roepen de Geldersche jongens door het sleutelgat:

„D'r zit 'n goatje in de deur,
Doar kiekt 'n gierige duvel deur!”

Ja! ze weten 't wel te krijgen, de lieve jongens! Wijzelf hebben in onze jeugd jaren op de Veluwe, als er niet genoeg brandstof te krijgen viel, wel stukken rietmat of halfvergaan moerhout ge-kaapt voor het Paaschvuur, en onze oude boschwachter hield in die mooie, winddroge voorjaarsdagen zijn hart vast van angst voor dreigend boschbrandgevaar. Op dezelfde wijze gaat het in Duitsche oorden toe tegen Sint-Jan. In Dessingen zingt de jeugd bij de houtinzameling:

„Huit ist Sankt Johannestag,
Gibt mir e'Scheit (brandhout) von Lade'raus?
Sankt Veit gloria!
Himmel, Himmel Feuerle
Gönn't uns auch e' Steuerle! (kleine schatting)
Wenn' s'uns wel'nt kein Steuerle geben,
Lasst uns doch mit Freude leben,
Scheitle 'raus! Scheitle 'raus!
Wieder in en Anderes Haus!”

In Oberfranken, waar de aanvoerder der bende een groenen tak draagt, komt ook alles wat maar branden wil te pas, en zingt men:

„Wölln ma' Holz zusamma trag'n
Über's Hannes Feuer!
Lieber, lieber, theuer,
Lieber, lieber lujel!

Zünd dem Mädcl den Rocken on
 Dasz sie nima spinne kon!
 Komme siebn Narn
 Bringe a'n alten Karn,
 Komme siebn Flederwisch
 Steht die Supp'n auf 'm Tisch.
 Is ä fremder Mann im Haus
 Langt a'n Arfel (armvol) Schiet heraus!"

En ook daar wordt men overmoedig als de bede geen gehoor krijgt:

„Is 'niemand drinna?
 D'Holzeck'n war'n ma schon finna,
 Dasz ma recht brenna künna!"

In het Fulda'sche loopt de jeugd met stokken, welke bloemversiering dragen, terwijl daar tevens eieren worden ingezameld:

„Da kommen wir hergegangen
 Mit Spieszen und mit Stangen
 Und woll'n die Eier langen,
 Feuerrothe Blümelein,
 Aus der Erde springt der Wein,
 Gibt ihr uns der Eier ein
 Zum Johannesfeuer;
 Der Haber ist gar teuer,
 Haberje, Haberju!
 Fri, Fre, Fried!
 Gebt uns doch ein Schiet!

Men ziet hieruit, dat onze paascheieren in zekere betrekking staan tot de Germaansche feesten van den voorzomer, en tevens dat ook ginds zegen of vloek worden toegezongen al naar de onderneming wat oplevert. Hoelang al deze gebruiken zich ook gehandhaafd hebben, we moeten een afname constateeren in de algemeenheid; de gewoonte is nu al tot bepaalde streken beperkt en neemt daar ook met ieder jaar af. Voor wie het vuurtje stoken, herinneringen uit het jeugdland opwekt mag dit jammer zijn, toch was ook voor ons het vuurtje „bodden" zonder eenigen zin, en 't is niet twijfelachtig of het jongere geslacht vindt grooter genoegen in de wezenlijke wonderen der met reuzenschreden gevorderde pyrotechniek. Wat echter nog leeft zoolang de gewoonten stand houden is wel waard gememoreerd te worden, was 't maar om taal en volk te begrijpen, die van wat eenmaal was zeer lang heugenis houden. Immers groot was de invloed, welke door de vaderen aan natuurobjecten werd toegeschreven voor 's menschen wel en wee. Geheime krachten waren aan te wenden op bepaalde tijdstippen, vooral ook in den Midzomernacht, 't was dan de rechte tijd om tooverkruiden in te zamelen, de in dien nacht geplukte bijvoetplanten gaven tot een „Sint-Jansgordel" vereenigd den drager toovermacht, beschutten tegen alle vermoeienis. In geen heksenbrouwketel ontbrak het IJzerkruid, (Verbena off.) dat zijn grootste tooverkracht bezat in den midzomernacht. Met gouden of zilveren werktuig moest het worden uitgegraven onder het pevelen van vrome gebeden; daarna bleef men de wacht erbij houden tot de morgendauw erop viel, en mits het nimmer in aanraking kwam met ijzer was het een toovermiddel zonder weergade. Perger vertelt omtrent het geheimzinnige varenzaad, dat de volksmeening ook dit tooverkruid slechts in den Sint-Jansnacht verkrijgbaar stelt. Vraag echter niet op welke wijze? Na een advent zonder godsdienst-plichten kon men rekenen zich den Booze te hebben overgeleverd en kon men in den Sint-Jansnacht tusschen elf en twaalf het onvermoeibare lichaamskracht schenkende toovermiddel verkrijgen als loon. Een uur lang moest men dan op wacht gaan staan aan een kruisweg, langs welken men reeds eerder een lijk mede grafwaarts had gebracht, en in dat uur zou een leger van afgestorven zielen den vermetele verschijnen om hem te vermanen van zijn voornemens af te zien. Verroerde hij zich dan, of vertrok hij ook maar een spier van zijn gelaat, — de duivel zou hem terstond verscheuren. Eerst als die harde proef tot klokke twaalf doorstaan was, verscheen Satan zelf en overhandigde zijn dienaar een horentje met varenzaad, dat rijk en onzichtbaar maken kon.

Bij Grimm vinden we, hoe een man, die op Sint-Jansavond naar een verloren veulen zocht, in een weide kwam, waar hem varenzaad in de schoenen viel. Thuisgekomen merkte hij tot zijn verbazing voor de huisgenooten onzichtbaar te zijn geworden, terwijl deze hevig verschrikten op het hooren van zijn stem, zonder hemzelf te bespeuren. Eerst nadat hij zijn schoenen had uitgetrokken, week de betoovering. Aan het Sint-Janskruid, (hertshooi of Jaag-den-Duivel) in den Midzomernacht geplukt, werd mede een bezwerende macht toegedicht. Eigenaardig aan deze plant zijn de bladeren, welke licht bestippeld zijn met oliehoudende kliertjes; vooral tegen het licht kan men die heldere stipjes duidelijk waarnemen, ze gelijken dan wel gaatjes in het blad. (Vandaar „Hypercum perforatum" genaamd.) De volksgeest echter verklaarde de gaatjes in het tooverkruid als gevolg van heksenwraak, die uit nijd over de haar vijandige toovermacht van het Sint-Janskruid, die plant met een scherpe naald venijnig doorboorden.

Vele zijn de toepassingen der wonderlijke natuurkrachten, welke op St. Jansdag binnen der menschen bereik vallen, dwaze, bijge-loovige kwakzalverij soms, aardige gebruiken vol diepen zin ook wel. Althans ontging aan Petrarca de poëzie niet in het gebaar der Keulsche vrouwen, welke hij op Sint-Jansavond takken bloeiende riddersporen in den Rijn werpen zag. Toch geloofden die

schoone blonden, dat met die bloemen het boven hare hoofden zwevende ongeluk stroomafwaarts werd weggevoerd. Ook zulk een bloemtak in het Johannesvuur geworpen, verlost van veel kwaads, mits men er bij prevelde:

„Es geh hinweg und ward verbrennt
 Mit diesem Kraut al mein Elend!"

Een erwt, welke in het Sint-Jansvuur geroosterd was, beveiligde den drager tegen verwondingen. Open wonden worden genezen door het lichaam op Johannesdag vóór zonsopgang met versch-gesneden eikenhout te bestrijken. De herinnering aan Donar, wien de eik gewijd was, is in dit volksgeloof achtergebleven. Wilt ge waarzeggen, leg op Sint-Jansavond op een kamerbalk zooveel wortelen van Sint-Janskruid, als er menschen in huis zijn; noem bij het neerleggen één voor één de namen der menschen, — en in de volgorde waarin ge de plantendeelen zult zien verwelken, kunt ge den dood verwachten dergenen, wier namen ge er bij genoemd hebt. Wenscht ge de aandacht eener in stilte aangeboden in uwe richting te trekken, pluk dan op Sint-Jansavond een blad van een notenboom, leg dit in een der schoenen uwer uitverkorene, — en het zal haar liefde jegens u bevorderen. Sint-Jansnacht of de Midzomernacht is door de eeuwen heen een bron van wonderverhalen geweest, een rijk verbeeldingsveld, waar de onsterfelijke geest van Shakespeare zelfs zijn droomenspel in te weiden liet gaan.

Al wat het Naturalisme * * * Germanen in dat opzicht aan vereeringsvormen bezat, is door het zich baanbrekende Christendom in nieuwe Christelijke symbolen omgeschapen. En juist hier was de figuur van Johannes den Dooper, als personificatie van het oude vóór-Christelijke Jodendom, voorlooper van Christus, de aangewezen kalenderheilige op den langsten dag des jaars. Treffend is de tegenstelling van Joh. 3:30 hier toegepast: „Hij (Christus) moet wassen en ik minder worden"; waar de lichtdagen van het oude zonnejaar afnemen gaan om na Kerstmis, Christus' verschijnen, weder in lengte en glans toe te nemen. Het groote Johannesfeest van 24 Juni was daarom ook alleszins geschikt om den naturalistischen feestdag te vervangen, waarmede tevens nieuwe legenden geboren werden. B.v. die van den glimworm of Sint-Jansworm, welke licht zou zijn gaan geven, nadat Johannes de Dooper in de woestijn het insect in de hand zou hebben genomen en op een bloem gezet, om het voor vertreden te behoeden. Dat de geheime „Liebeszauber" van den Midzomernacht aanleiding gaf om Sint-Jan te doen beschouwen ook als de patroon der minnende, jonge harten, lag voor de hand. Ook in ons land was dat patronaat zóó in het volksleven overgegaan, dat — om een grooten sprong te maken — de koeken, welke een minnend paar elkander met Sinterklaas vereerde, in den vorm van den goeden Heilige, met zijn attributen van lam of bijl, gebakken waren. Eerst veel later kwamen daarvoor de met goud beplakte koekenvrijers en -vrijsters in de plaats. En ergens in een oud-Hollandsch spel sluit een meisje haren gevonden liefste in de armen onder de woorden: „Dit is mijn eijghen Sint-Jan!"

G. DE GRAAF.

BOEKAANKONDIGING.

Nu ons volk kalmpjes aan de allures aanneemt een sportvolk als het Engelsche te willen worden, vestigen wij nog even de aandacht op de Sportbibliotheek, (uitgave van J. F. v. de Ven te Baarn). Dit zijn inderdaad nuttige boekjes voor menschen die zich aan de een of andere sport willen gaan wijden. Onlangs hebben we er reeds eenige genoemd. Ons werden nog toegezonden: Het kolfspel, De Haltersport, Waterpolo, Het boksen, Hardloopen, De Jonge Schaker, Longen-gymnastiek, De Amateur-worstelaar. Persoonlijk voelen wij buitengewoon voor alle mogelijke lichaams-oefeningen en vooral voor de gymnastiek die ons lichaam moet voorbereiden om volmaakt bestand te zijn tegen vermoeienissen van openluchtspelen als cricket, voetbal en hockey, die zeer zware eischen aan het lichaam stellen. Behalve het zoo voortreffelijke oefenen met halters (lichte in de eerste plaats) achten wij een gezond athletisch lichaam onmogelijk te kweeken, zonder geregelde hardloop-oefeningen en het ware te wenschen, dat ook de zoo mooie en tevens nuttige boks- en worstelsport evenals in Engeland algemeen aanhangers vond. Vooral het boekje door den amateur-kampioen worstelaar J. E. Tol over Grieksch-Romeinsch worstelen geschreven is aantrekkelijk. Hoewel we uit eigen ervaring weten, dat deze prachtige sport het best door twee man te zamen wordt onderwezen, achten wij dit boekje een groote aanwinst, vooral daar het door niet minder dan 41 uitstekende fotografieën in den tekst versierd is en zeer goed verduidelijkt.

H. v. B.

Geïllustreerde Schoolflora * * * Nederland, door H. Heukels. Uitgever P. Noordhoff, Groningen. Een lijevig boekdeeltje van 823 pagina's druks. Uit den aard der zaak behoeft het niet met een bizonderen zin voor uiterlijk schoon te worden uitgegeven, toch maakt deze uitgave een zeer verzorgden indruk en voldoet zij o.i. volmaakt aan de behoefte. In dit werk zijn ook de voornaamste gekweekte planten opgenomen. Ieder minnaar van het buitenleven, die zich voor bloemen en planten interesseert, zal in dit boek een vraagbaak van heel veel nut bezitten. De illustraties zijn duidelijk, wij kunnen het boek zeer aanbevelen.

H. v. B.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE TEGENWOORDIGE STUDEERKAMER VAN DEN KASTEELHEER.

HET KASTEEL HELMOND.

(Slot).

DE stoet verwaasde ver voor mij uit in de lucht. Ik wilde volgen, maar de zwart gerokte „clerc” greep me bij een knoop van mijn jas, en ging weer aan 't oudheidkundigen. Maar ik heb intusschen maar menige mooie aanwijzing aan hem te danken. De twee vierkante torens, die nog staan, in 't groen verscholen buiten de wallen, zijn mooie gebouwtjes, met klimop begroeid. Nog wees mijn geleider me, zich omwendend, naar 't kasteel. „Zoudt ge zeggen, dat 't slot met rogge-

meel in plaats van met kalk is gemetseld, zooals de legende zegt?” Ik wist niet, dat de legende 't zei. Heerlijk was daarna 't doolzweven door 't waarlijk goddelijke park. De gazons en waterpartijen wijzen op Engelschen aanleg. Ik zag ook 't riviertje de Aa, aan den achterkant van den slottuin. Walletjes houden het in bedwang, — een maatregel, die nutteloos scheen, maar de kisting, die gereed lag bij een enkele open plek, duidde er op, dat 's winters toch een volledige wering dienst moet doen. Die

open plek voerde naar een bruggetje, en over dat bruggetje — was het een toekomst-visioen? — daar zag ik een fabriek! Een katoendrukkerij. „Moderne burenen,” mompelde de zwarte heer naast me, geërgerd. Ver en mooi rezen de torens van Helmond. Om het slot de breede slotgracht. Maar toen we, die volgende, aan den anderen kant van 't kasteel waren gekomen — hoe vreemd was dat nu weer! Daar was een moderne verandah, en een rustieke brug, rijk omslingerd door bloemen en planten, verbond die, over de slotgracht heen met het park. „Een leelijk ding,” zei de geestelijke. „Een doorn in mijn oudheidkundige oogen. Bederft het karakter van het slot. Anachronistisch. Onmiddeleeuwsch. Onder ons: koekebakkerij. Maar 't is toch te begrijpen. Kijk eens, de achterkant ligt zoo heerlijk op 't Zuiden. En dan, als je uit deze achtervertrekken in den tuin wou komen, moest je vóór de brug over en het heele slot omloopen. Ondoenlijk.” De gedachte aan 't geluk van het jonge paar verzoende me met de on-stijlige brug. Maar ik had nog niet genoeg gezien, naar 't oordeel van den „clerc”. Met een vaart

Foto J. A. M. Everts.

HET KASTEEL HELMOND GEZIEN OVER DE ZUID-WILLEMSVAART.

stoven we 't kasteel in. Ik voelde dat het stiller om mij werd, nu al de gasten weg waren, en door de holle gangen en zalen gingen we voort in den vreemden schemer, terwijl een beklemming om mij was, en de gebarende zwartrok soms tot een woestdreigende silhouet werd, met een even intensen schaduwmakker als geheimzinnigen trawant. Voortdurend werden me nog op dien tocht historische bijzonderheden ingepompt. „Parma nam het slot in 1579. In 1583 gingen stad en slot weer aan de Staten over. In 1587 trokken de Geuzen vergeefs met al hun grof geschut tegen de stad op, die ze in brand schoten. De neef van den heer van Helmond hield het slot bezet. Er waren tal van vluchtelingen uit den omtrek: de abdisen van de kloosters van Binderen en Hooydonck, de nonnen van Soeterbeeck. En het Heilig Sacrament, wonderdadig gered uit den kerkbrand van Stiphout. Zie,” mijn geleider sloeg 't cronyxken van het klooster van Maria Wijngaart (te Weert) op, „dat sacrament hebben sy verheven en hun 1) aen God opgedragen. „Toen hielden zij geducht onder de vijanden huis; zóó, dat die hun dooden in het vuur wierpen, of in wijn vaten met zich voerden, opdat niemand zou weten, hoe veel man zij verloren hadden. 2) Dan neemt Hohenlohe 't kasteel nog eens, dan pakte een bende Ieren in Spaanschen dienst 't weer in — en eindelijk weer Maurits in 1602.....”

Onder zijn mededeelingen had ik de vrijheid genomen eens rond te zien. Telkens weer vielen mij nieuwe schatten op: een heel oud paneel met rijk bewerkten rand, vertoonde een fijn bewerkt schilderij, de annuntiatie voorstellende.

„Ik zal u de charters uit ons archief eens laten zien,” ging de onvermoeide archaeoloog voort. „De oudste is van 1314. Ha, hier zijn ze.” Ik kreeg een zeer oud-riekend bundeltje in mijn vingers, maar 't interesseerde mij wel, en ik besloot het thuis onder de lamp in te zien.

„En thans,” riep de „clerc”, ineens dramatisch uit „thans zal ik u laten zien wat er geworden is van mijn voormalige kapel, de vierde torenkamer.”

We zweefden er heen, als pop-luchtballetten op den wind; maar zwijgend, beangstigend zwijgend was mijn geleider geworden. Eindelijk stonden we voor de deur. „Bereid u voor op haar-pependericulerende dingen,” sprak zijn holle stem. „Zoo dadelijk open ik deze poorte, die eens leidde naar een heiligdom — en die thans voert naar een” — meteen opende hij langzaam 't oude deurtje — „rommél-kámer....”

Inderdaad, het was er rommelig — maar toch zag ik menig aardig oud meubeltje staan. Tot zorgvuldig kijken werd me echter geen tijd gelaten. Want de „clerc” brulde opeens: „Maar ik zal me wreken. Er is hier ook een gevangenis, meneerr! Ja, eigenlijk moest ik u gooien in de oven van den pastijbakker, hier boven de kapel — maar die is een beetje in ontredderden toestand. Nee niet naar boven, waar nog ongebruikte kamers staan met mooi beschot en stucwerk — maar naar beneden, in 't afgelegenst gewelf. Dáár hooren onze gevangenen, nu de heeren van Helmond sedert 1388 ook de jurisdictie hebben. Daarheen!”

Een reuzenhand greep me — ik zag me naar een ijzige diepte geduwd, kil, vuns en donker — al nader en nader aan den rand — toen, o God, een plof....

Bom.

Daar stond de trein stil.

„Emsterdam. Weisper Paurt!!,” riep de conducteur.

1) zich.

2) Zie 't bij Craandijk aangehaalde kroniekje.

Foto Aug. F. W. Vogt. HET KASTEEL HELMOND. EEN DER ZALEN.
BOVEN DE SCHOUW DE STAMBOOMEN EN HET GECOMBINEERDE WAPEN DER
CORTENBACHS EN ARBERGS.

Foto Aug. F. W. Vogt. HET KASTEEL HELMOND. EEN DER TORENKAMERS.

Foto Aug. F. W. Vogt. HET KASTEEL HELMOND. HET SLOTPARK.

En toen ik uitstapte, merkte ik, dat mijn vingers nog altijd krampachtig 't bundeltje charters vasthielden. Doch toen ik ze thuis nader bekeek, bleken het geen charters te zijn, maar twee voortreffelijke boekjes van den oud-archivaris van de gemeente Helmond, den heer Aug. Sassen; boekjes, die getiteld waren „De Heeren van Helmond” 1) en „Historische en topographische atlas van Helmond” 2). En dan had ik ook nog, behalve de „Onze Eeuw” — Febr. 1902 — die mij 's morgens tot lectuur had gediend, mijn notities over 't kasteel, ter plaatse gemaakt. Maar nu ik, na 't verhaal van mijn droom, die wil gaan gebruiken, merk ik, dat ze niets bevatten, dat ik al niet heb verteld. Wat blijft me dus anders over dan een punctum te zetten?

November 1908.

JAN WALCH.

1) Helmond, J. de Reijdt, 1882.

2) Id., 1881.

IN DE BEEK.

Zoals kleine fluisterstemmen rabblen.
 Als op school de les te rijklijk was,
 Hoor ik tegen 't water van de plas
 Kleine stroompjes blinkend water babblen.
 Uit verveling en met zingend zabblen
 Zuigen zij zich belletjes vol gas,
 Rukken zij uit 't slierend oevergras
 Weg wat bloeit door altijd durend knabblen.
 t'Wit ranonkeltje, dat met haar geuren
 Zich gegeven heeft, drijft mee naar 't diep;
 Maar 't viooltje met haar drietal kleuren,
 Dat niet meeliiep, toen het water liep,
 Blijft vereenzaamd buigen, onder treuren,
 Dat zij doof bleef, toen het water riep.

J. L. WINKLER PRINS.

TUINFEEST OP DUIN- EN KRUIDBERG.

DOOR den heer J. T. Cremer werd den 3en Juni op zijn buiten „Duin- en Kruidberg” een tuinfeest aangehouden aan de leden van het Internationaal, dat een geheel intiem karakter droeg, en door Z. K. H. Prins Hendrik, als voorzitter van het Instituut, en Hertog Johan Albert van Mecklenburg, Regent van Brunswijk, bijgewoond werd.

Jammer dat het weder zoo weinig tot het welslagen van het feest medewerkte. Den geheelen ochtend reeds had het gedreigd en toen tegen drie uur de eerste gasten aankwamen, viel reeds een enkele regendruppel. Niet lang daarna begon de regen flink door te zetten, om verder den geheelen middag aan te houden.

Dit is dan ook de oorzaak dat alleen de eerste opnamen er tamelijk goed afkwamen, doch die van Z. K. H. Prins Hendrik en Hertog Johan Albert die iets later aankwamen, mislukten totaal. Ook de volgende opnamen zijn vrijwel alle mislukt.

Van het nieuw gebouwde, kapitale werkzaam, alsmede van het prachtige park, hopen wij, zoodra alle werkzaamheden afgelopen zullen zijn, eene beschrijving met illustraties te geven. RED.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET TUINFEEST OP DUIN- EN KRUIDBERG. BERGBEKLIMMEN.

DE tijden zijn voorbij, dat alleen de allerkoensten onder de menschen het bergen te genieten van de heerlijkheden, welke de heldere, ijle alpenlucht biedt — mits men haar komt halen. Meer en meer zijn de voorheen zoo ontoegankelijke Alpengevaarten, die zich als een schier onoverkomelijke muur verheuen tusschen het paradijszonnige land van beschaving en cultuurverruwen en de barbaarsche, koele gewesten, waar woelige stammen hun krachten in twisten en kibbelen verbrokkelden, meer en meer is die aaneenschakeling van glinsterend besneeuwde rotsbergen en ijsvelden een gemeen goed geworden van de nietig daartegenover staande menschen. We kunnen ons nauwelijks meer voorstellen hoe Hannibal's soldaten huiverden voor den overtocht over de toch handlijk niet onoverkomelijke passen, en hoe ze bijgeloovig vreesden dat de toppen van die onmetelijk hooge bergen aan het hemelgewelf reiken zouden, zoodat ze zich te pletter zouden loopen, om nog niet te spreken van de straffen, waarmee hun lang niet malsche goden hen ongetwijfeld zouden afleeren, zoo dicht bij hun heiligdom te komen, alsof ze als wijlen de Giganten en Hekatoncheiren een revolutionnairen aanval wilden doen op den eerwaardigen hemelburcht. Maar al zijn die tijden lang geleden, toch ging de verovering der Alpengebieden en de vereffening van den overtocht vrij langzaam in z'n werk. Het spreekt van zelf dat de ontwikkeling der Zuid-Duitsche koopsteden, als Nürnberg, Augsburg, Regensburg, Ulm en andere, in nauw verband staat met de bestrijding van de gevaren, waarmee de moeizame overtocht de karavanan met zuidelijke koopwaren dreigde: dat bij voorkeur ook de lagere passen opgezocht werden, zooals Brenner en Semmering, waaruit de groote bloei van steden, als Venetië enerzijds, en bovengenoemde handelscentra anderzijds terstond

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET TUINFEEST OP DUIN- EN KRUIDBERG. ONTVANGST VAN GASTEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET TUINFEEST OP DUIN- EN KRUIDBERG. DE ONTVANGST VAN GASTEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET TUINFEEST OP DUIN- EN KRUIDBERG. ONDER DE VERANDAH SCHUILEND VOOR DEN REGEN.

af te leiden is. Toerisme, in die tijden een nog bijna onbekend woord, toonde slechts voorkeur voor het „liefelijke” in de natuur — vandaar dat wel de Italiaansche meren herinneringen bezitten aan lustverblijven van weelderige cultuurmenschen, dat wel welige wijngaarden, bloeiende parken en verzorgde landschappen de rijken uit de steden tot zich trokken, maar dat men terugdeinsde voor de woeste schoonheid der onherbergzame Alpen, die meer verschrikking dan genot boden.

Eeuwen duurde het, voor de smaak hierin een kentering begon te vertoonen, doch daarna moest het nog eenige eeuwen later worden, voor met eenig recht gesproken kan worden van een Alpen-toerisme. En thans?

Alpen zien en beklimmen is geen kunst meer: zelfs ouden van dagen, gebrekkigen en zwakkelingen kunnen de berglucht inademen, zonder zich ook in de geringste mate in te spannen. De spoorrails glijden zelfbewust van uit de vlakke omhoog naar de passen, of doorboren in een mijlenlange tunnel reusachtige bergkolossen. Vanuit zijn geriefelijke coupé kijkt de reiziger kalmpjes uit naar het langs hem schuivende berglandschap, vanaf de table d'hôte in het restauratierijtuig ziet hij de gletschers glinsteren en flikkeren in het speelsche zonlicht. Des nachts passeert hij, rustig slapend in zijn wagonlit, in enkele uren den gevreesden reuzendam, dien de oude volken bijna als een godheid vereerden. Ook de toppen en gevaarlijke klimpartijen worden veroverd door de moderne techniek, die in evenveel minuten den verwenden grootte stadsbewoner naar boven brengt, als vroeger de vermetele bergbeklimmer uren noodig had, uren van doodsgevaar, bestreden door taaië spieren, stalen zenuwen en onverschrokken koelbloedigheid. Wat voor moeite kost het ons thans, de klassieksten onder de bergtoppen te bereiken, als we door de ruiten van het vinnige tandradspoor of van den griezigen lucht- of kabelbaan het landschap zien draaien en wegzinken? Op onze slofjes brengt de elektrische stroom, bijna gratis geleverd door de bergen zelf met hun koudstortende watervalletjes, ons op duizenden meters hoogte, waar we een comfortabel hotel vinden, een gezellig restaurant, een heerlijken tuin om uit te blazen van de inspanning van het bergen klimmen! Maar het geslacht der oude ras-toeristen, de onuitroeibare familie der berg-waaghalzen is nog niet uitgestorven, al is een stuk van haar erfdeel in bezit genomen door anderen. Voet voor voet hebben de klimlieffhebbers, de bergtopmonomanen, zich moeten terugtrekken naar minder bezochte uithoeken, waar het nog niet wemelt van gemakzuchtige Berliners, Müncheners en Engelschen. Sommige toppen, voorheen bekend als „lastig te nemen”, worden nu minachtend door den waren Alpenzoon genegeerd, omdat het er vol zit van Müller's, Schulze's, en andere grootstads-gentlemen, die met vrouw en kind, met pak en zak, op een verloren namiddag eventjes een verrukkelijk bergpartijtje maken. Toch zijn er nog toppen genoeg, die meer dan bijzondere inspanning vereischen, rotswanden, waarbij het menscheijk leven op de snede van een scheermes staat, klimpartijen waarvoor buitengewone vaardigheid noodig is.

* * *

Wat een enthousiasme, wat een liefde voor de Alpensport moeten we niet veronderstellen bij de bergtoeristen, die zich aan dergelijke gevaren bloot stellen. Zie, hoe ze kruipen en schuren langs den naakten rotswand, terwijl ze zich langs een rij paaltjes voortwerken onder onophoudelijk levensgevaar. Maar hoe groot is dan ook de voldoening, wanneer ze, na een klim van tien uren achtereen, den eenzamen, kalen top bereikt hebben, van waaruit ze zegevierend de geheele omliggende bergenwereld overzien. 's Nachts, in de stevige Schutzhütte goed beschermd tegen de ijzige bergkou, verzamelen ze nieuwe krachten voor de afdaling, die weinig gemakkelijker is dan de bestijging. Vergelijk daarbij een lichte excursie, als de bestijging van zulke „damestoppen”, van die beseeuwde molshoopen, waar je arm in arm tegenop wandelt, om je bovenop te laten kieken in bergcostuum, met de sneeuwbergen op den achtergrond. Wat is zoo'n top voor een volbloed klimmer? Neen, dan zoo'n echt ouderwetsch waagstukje, als de beklimming van den Martinswand, in de streek tusschen Boven- en Beneden Inndal! We zien hier de plek, waar keizer Maximiliaan op de gemzenjacht in de klem was geraakt, zonder dat hij voor- noch achteruit kon. Reddeloos zou de onvoorzichtige keizer verloren geweest zijn, wanneer niet een vermetele gimsjager hem uit zijn vermoedelijk steenen graf had weten te redden. En thans... een ongevaarlijk pad brengt den onschuldigen wandelaar in ruim een uur naar de historische gevaarlijke plek. De rotsen zijn met talloze namen bekrast, en beginnen, naar men zegt, merkbaar te slijten onder de gummi-hakken der Berliners. Alleen de verdere bestijging levert die vroegere prikkeling der berghartstocht op: als vliegen tegen een muur moeten de daartoe gebrekkig gebouwde menschen tegen den houvastlozen rotswand op, verbonden door een touw, dat beiden redding, of beiden dood brengt. Wat zijn ze dan trotsch en gelukkig, de dapperen, die heelhuids de bestijging en nederdaling volbracht hebben! Wat zitten ze tegen elkaar op te bieden met gevaren en benauwde oogenblikken en meters hoogte. Elk nieuw bergavontuur is een nieuwe parel in hun heldenkroon, elke nieuwe overwonnen top wordt, al is de beeldspraak niet fraai, aan hun zegeker gebonden, en nóg vindt de klimenthousiast geen rust. Voor hen is de ontoegankelijke Alpenwereld een intiem tuintje geworden, vol aangenaam aandoende plekjes, vol zoete herinneringen.

W. J. VAN BALEN.

SIERGRASSEN.

DE Gramineëën of Grassen, die over de geheele aarde verspreid zijn, omvatten niet minder dan ongeveer 3200 soorten, die men in een aantal groepen heeft verdeeld. 't Is alzoo eene kolossale studie, wanneer men zich met alle voorkomende variëteiten op de hoogte wil stellen, daar ze niet gemakkelijk te determineeren zijn. Daarin ligt ook wel de reden, dat personen, die nogal wat aan botanie doen, de grassen gewoonlijk laten rusten, of slechts vaag bestudeeren, hoe mooi ze overigens ook zijn. Toch is 't niet moeilijk de voornaamste algemeene kenmerken der grassen vast te houden, wat al veel gemak geeft bij de onderscheiding der grassen van andere planten. Want de leek zal er niet zoo spoedig toe komen, om verschillende sierplanten uit hoven en tuinen op eene lijn te stellen met het reusachtig bamboeriet, met granen en suikerriet en met de voedergewassen voor wei- en hooiland.

De Grassen zijn meest alle overblijvende planten, waarvan de stengel hol en geleed is. De bladeren staan om het andere in twee rijen, hebben ieder eene goed ontwikkelde scheede, die aan de voorzijde open is, en op de grens tusschen schijf en scheede een vliezig uitsteeksel hebben, dat ligula of tongetje heet.

De bloeiwijze der grassen doet steeds aartjes zien, die uit een spil, met elkander afwisselende schubben en één of meer bloemen bestaan. De laagstgeplaatste schubben zijn onvruchtbaar, waarom ze kelkafjes worden genoemd, die de vruchtbare kroonafjes omsluiten. Men kan zoo hebben een-, twee- en veelbloemige aartjes. Bloembekleedsels zoekt men te vergeefs aan de grasbloemen, die bijna altijd bestaan uit 3 meeldraden en 1 vruchtbeginsel met twee stempels. Dan nog heeft zoo'n bloempje twee kleine vliezige schubbetjes, die men wel ten onrechte voor nectariën houdt, of voor overblijfsels van een bloembekleedsel. De Engelsche botanicus Hackel, die zeker als autoriteit in dit opzicht beschouwd mag worden, beschrijft ze als de helften van een diep gespleten hooggeplaatst overgangsblad. Het nut dier schubbetjes is te zien, want tegen dat de helmknoppen rijp zijn, zwellen ze sterk en doen ze de kroonafjes uit elkander wijken. De helmknoppen komen naar buiten en kunnen het stuifmeel loslaten, dat door den wind wordt voortbewogen en gedeeltelijk opgevangen door de stempels van andere grasplanten. Na de bevruchting schrompelen de „zwelkiertjes” ineen en de kroonafjes sluiten zich om het korreltje. In elk grasvruchtje hebben we te zien een graankorreltje, of een éénhokkige, éénzadige, droge vrucht, die niet openspringt. De zaadkern is met de zaadhuid en deze weder met de vruchthuid vergroeid. Men kan zulke korrels uit de aren dorschen, wanneer de kroonafjes niet met de graanvrucht vergroeid zijn. Is dit wel het geval, dan moet

Foto Mevr. C. de Vries—Blom. BRIZA MAXIMA.

Foto Mevr. C. de Vries—Blom.

BROMUS MADRITENSIS.

LAGURUS ORATUS.

er gepeld worden, zooals met gerst en rijst het geval is.' Bij het dorschen van laatstbedoelden scheiden de kroonkafjes niet van de korrels, waarom het toch te doen is.

Boven is gezegd, dat de stengels van alle grassen hol en knooppig met tusschenschotten zijn. Enkele grassen evenwel hebben de stengels gevuld met merg, zooals Suikerriet (*Saccharum officinarum*), en Turksche Tarwe (*Zea Mays*).

De stengels der grassen worden bij de meeste niet ouder dan één jaar. Bij alle inheemsche Gramineëën is dit het geval. Enkele grassoorten uit Azië en Zuid-Amerika zijn veeljarig, en dan denken we dadelijk aan het Bamboe, dat niet alleen merkwaardig is om zijne lengte, maar ook om het veelzijdig nut. De vezelige wortels der meeste grassen blijven leven, nadat de stengels verdord en verschrompeld zijn, om in het volgende jaar nieuwe stengels of halmen voort te brengen.

Wanneer men rondziet, merkt men de grassen weldra aan als de meest nuttige en hoogst weldadige planten der Natuur. Zonder grassen zouden we niet hebben de mooie weiden, die in Mei vooral het oog zoo weldadig aandoen; zonder grassen zouden we niet alleen missen het voeder voor talrijke dieren, maar ook de granen, waarvan de meeste onzer gerechten bereid worden. Zoo er geen grassen waren, zouden we missen verschillende Artsenijgewassen en Technische planten, en zouden we ook niet in het bezit zijn van de keurige sierplanten, waarvan hierbij afbeeldingen gegeven worden. Men behoeft de laatsten niet te zoeken in duinen en weiden, want inheemsch zijn ze bij ons niet. Uit vreemde oorden overgebracht en door veredeling konden het worden pronkjuweeltjes voor onze tuinen, waar we ze gaarne zien, en ze zich met een bescheiden plaatsje tevreden stellen.

De *Briza maxima* is een verwant van de meer bekende „Bevertjes” of van het zoogenaamde Trilgras (*Briza media*), dat men bij ons in het wild op droge plaatsen wel aantreft. De bontgekleurde aartjes, die glanzend en sterk samengedrukt zijn, hangen aan uiterst fijne vertakkingen van een ijle pluim, die drie tot vijf ongenaalde, tweeslachtige bloemen bevatten. De bladscheeden vertoonen alleen van boven een korte spleet.

De *Briza maxima*, die in Zuid-Europa veel voorkomt, is naar ons land overgebracht. We zouden deze plant kunnen noemen „het Groote Trilgras”, daar het driemaal grooter is, dan *Briza media*. Ook de glanzend stroogeale aartjes zijn veel groter, veelbloemig, en tot een pluim vereenigd. Voor de samenstelling van *Makart-bouquetten* worden ze veel gebruikt. Op droge, zonnige plaatsen zijn deze planten tamelijk gemakkelijk aan te kweken. De volgende afbeelding geeft te zien een vaasje, waarin enkele stengels met aartjes van *Bromus madritensis* en *Lagurus ovatus*.

De *Bromus secalinus*, beter bekend als Dravik en Drep, komt in onze korenvelden veelvuldig voor als onkruid. De veelbloemige aartjes hangen, een losse pluim vormende, naar eene zijde over. Hieraan is de *Bromus madritensis* zeer na verwant, doch de aartjes zijn meer enkel en doen denken aan die van het gewone trilgras. Ook onze wilde flora telt verschillende *Bromus*-soorten, waarvan enkele als *B. arvensis* en *B. hordeaceus* vrij zeldzaam voorkomen.

Het plantje *Lagurus ovatus* heeft haar naam gekregen naar den eivorm van de wollige aar, die aan een bloekolf doet denken.

De *Phalaris arundinacea* komt veel voor in tuinen en is een verwant van het zoogenaamde Kanariegras (*Phalaris*

canariensis). Het is bekend onder den naam Lintgras en de in het wild groeiende soort wordt genoemd Eenhalm en Rietgras. De stengel en de bladen met de scheeden zijn glad, doch de randen voelen ruw aan. De gekweekte variëteit heeft witgestreepte bladen en is juist daarom gezocht. De pluim is naar eene zijde gekeerd en gedurende den bloeitijd uitgespreid. De aartjes zijn stroogeel, soms een weinig rood of bruin.

Ten slotte wordt nog eene afbeelding gegeven van *Avena nuda elegantissima* alzo eene soort Haver. *Avena*-soorten zijn er zeer vele, doch zij alle springen door de groei- en vruchtwijze onmiddellijk in het oog, en ook onze afbeelding doet dadelijk aan haver denken. Het *elegantissima* duidt op het sierlijke van de plant en gaarne zal men haar stellig een plaatsje gunnen in tuin en hof.

De genoemde siergrassen zijn volstrekt niet moeilijk aan te kweken, en men kan er veel genoegen aan beleven, niet alleen in den groeitijd, maar ook in gedroogden staat blijven ze langen tijd voldoen, zoodat ze ook des winters als versiering kunnen dienen.

J. DAALDER Dz.

JAGERS.

OP de groote boerderij hebben ze twee honden. De eene, Tjohej, is een groote, zwarte, vroolijke en logge Newfoundlandster; de andere, een lichtbruine, fijngebouwde, slanke jachthond, luisterend naar den welluidenden naam Tjinona.

Een helderen, zonnigen zomermorgen, kort voor het begin van den jachtijd, lag Tjohej uitgestrekt in het gras en luierde in den zonneschijn. Hij lag op de zijde, met de pooten en den staart recht uit. Af en toe ging een rilling door zijn lichaam, nu en dan wuifde hij met zijn staart en liet een halfuid, tevreden waf hooren, als praatte hij in zijn slaap en droomde van vroolijke galoppades.

Daar kwam Tjinona te voorschijn op de breede steenen trap voor het huis, rekte zich uit, gaapte en keek den tuin rond met een moeden, onverschilligen blik. Tjohej werd wakker en wierp haar van ter zijde warme, liefdevolle blikken toe; maar zij gaapte slechts tot antwoord en keek omhoog.

„Allemenschen, wat is het hier saai,” zeide ze. „Men ziet nooit iets nieuws en kan zich niet eens flink moe loopen. Dit huisdierleven is op den duur niet langer uit te houden. In de zonnehitte te liggen doezelen, dag in dag uit, eten, slapen en mooi-pootgeven en voor twee-beenigen handschoenen en zakdoeken zoeken! Ik word gek van verlangen naar hazenlucht en warm bloed.

Zij schudde zich, lachte hoonend, zoodat de hagelwitte tanden in den zonneschijn glansden, keek naar het bosch, dat achter den tuin lag en ging stil de trap af als in gedachten verzonken. Tjohej stond op en kwam haar te gemoet. Hij vond een ouden

Foto Mevr. C. de Vries—Blom.

PHALARIS ARUNDINACEA FOL. VAR. (LINTGRAS).

schoenzool en sprong om haar heen met dit vermakelijke speelgoed in den bek. Gewoonlijk vond ze het leuk het hem af te pakken, maar nu trok ze haar neus slechts op en zag er gewichtig uit.

„Kinderachtig”, zei ze. „Een oude, drooge schoenzool! Als je nu nog een warm, zacht hazenvel had.”

Tjohej voelde zich teleurgesteld, bromde inwendig over de grillige vrouwen en bedacht op welke manier hij haar zou kunnen opvroolijken. Hij probeerde het met een been, dat hij in een hoop aarde verborgen had, — zij keek er niet naar. Hij stelde voor, dat ze een bad in den vijver zouden nemen, of zich over de grasvelden in den tuin zouden rollen; ze konden ook iets lekkers uit den kelder kapen, of mollen zoeken in de roggevelden. Zij bleef zwijgend staan en zag er ziels-ziek en lijdend uit.

Toen ging hij naar de keuken en kwam in vollen ren terug met een poesje bengelend tusschen zijne tanden en vervolgd door een groote, roodgevekte kat met schitterende, groene oogen en den staart in de lucht. Hij legde zijn buit voor de voeten zijner beminde en wachtte vol belangstelling en in blijde hope het resultaat af. Dat beperkte zich hiertoe, dat de kat sissend haar telg beetpakte en naar binnen bracht. Tjinona stond koel en onbeweeglijk op dezelfde plek, zonder zelfs het uiterste puntje van haar staart te bewegen.

Tjohej voelde zich aangestoken door die duistere zwaarmoedigheid van zijn liefste en begon te vertwijfelen. Toch wilde hij nog één poging wagen. Het was immers zijn plicht haar te troosten en te helpen. Hij ging naar haar toe en legde zacht en liefkozend zijn witte poot op haar rug. Maar heftig trok hij hem weer terug. Zij keek hem slechts stijf aan en morde als dank voor zijn smachtende vriendelijkheid.

„Schei uit,” zeide ze, „ik ben niet in de stemming voor liefkozingen en sentimentaliteit.”

„Waar heb je dan zin in, mijn beste?” vroeg Tjohej. Toen deelde zij hem haar verlangen en haar vurigen wensch mede. Zij kon dit onwerkzame leven niet langer uithouden, zoo tam, zonder gebeurtenissen; zij kon niet langer wachten, totdat de tweebeenige, de tiran, eindelijk haar ketenen zou verbreken en haar met zich mee zou nemen in het bosch, in den strijd, in het leven! Zij stelde voor, dat ze weg zouden loopen en op hun eigen handje gaan jagen en in gloeiende kleuren schilderde ze haar minnaar het genot der jacht en verklaarde hem de regels dezer edele kunst.

Tjohej is n.l. volstrekt geen jager, hij is een vroolijke, logge Newfoundlander, die van water houdt, maar nooit een glimp van witte hazenachtersten gezien heeft en geen hert van een eekhoorn kan onderscheiden. Maar hij wil haar gedrukte, overspannen stemming niet nog erger maken, dan [ze reeds was; daarom beloofde hij mee te gaan en luisterde aandachtig en stil, vol verwondering naar hare ontboezemingen. Toen zij hem voldoende ingewijd vond, wierp zij een onderzoekenden blik naar de vensters der woning. Niemand was te zien en langzaam slenterde ze naar den hoek der boerderij, keek om zich heen, bleef nu en dan staan en snuffelde, alsof ze naar iets eetbaars zocht en geen plannen voor wegloopen of iets dergelijks in hare hersens rondspookten.

En Tjohej volgde, uitgelaten als een jonge hond bij de gedachte aan het op handen zijnde avontuur. Hij sprong rond in allerlei bochten en danste om haar heen.

„Houd je kalm!” blafte Tjinona zacht.

„Ze mochten ons eens zien en iets vermoeden.”

Zij sloegen den hoek om. „Vooruit!” riep Tjohej, maar op hetzelfde oogenblik kraaide de haan op den mesthoop, „lang-lang-langzaam de heuvels over, Kukeleku!” — en de kippen kakelden mee, lang-lang-langzaam over de heuvels, jullie rak-rak-rakkers.”

Tjohej gromde. „Zullen we hen niet eerst den nek omdraaien?” Maar Tjinona antwoordde niet. In suisenden galop holde zij over de velden, en hij er achteraan, struikelend en buiten adem.

Achter de velden lag dicht kreupelhout. Ze schoten er in; Tjinona snuffelde in de struiken en Tjohej volgde zoo goed hij kon.

Dit duurde een flink uur. Zij onderzochten de boschjes, klommen tegen steile heuvels op en holden er aan den anderen kant weer af, sprongen over hekken, galoppeerden dan hier en dan daarheen en kwamen telkens weer op dezelfde plek terug.

Tjohej begon zich af te vragen of dit nog lang zou duren; hij werd moe. Plotseling hoorde hij Tjinona eenige malen kort blaffen;

hij hoorde zware, heen en weder vliegende vleugels en zag eenige donkere lichamen hoog in de lucht tusschen de toppen.

Toen werd alles stil; slechts Tjinona jankte nu en dan. Hij sprong naar haar toe; zij stond onder een hoogen den, keek naar boven, wrong haar lichaam angstig en ongeduldig en krabde met de voorpooten tegen den stam.

Hij keek omhoog en probeerde te janken zooals zij, maar hij zag noch hoorde iets, waarvoor men janken moest.

„Zit de haas daar?” vroeg hij halflied.

„Domoor,” snauwde ze, wierp een laatsten blik naar den top en holde verder, en hij er achteraan.

Over steile heuvels ging het, door struiken en over steenmassa's, over hekken en beeken, over greppels en kuilen.

Ten slotte kwamen ze aan een weiland hoog in de bergen. Daar kwam Tjinona iets op het spoor; zij begon te ruiken langs den grond, zij snuffelde en snuffelde in het gras, zij schoot heen en weer over de heide, het bosch in en er weer uit. En Tjohej deed, zooals hij haar zag doen; hij rook en snuffelde aan grashalmen en mos, hijgde en blies. Maar hoe hij ook zijn best deed, hij rook niets bijzonders en begon de geheele geschiedenis tamelijk ver-

velend te vinden, ja twijfelde zelfs aan het verstand zijner dierbare Tjinona. Zij was klaar met haar slingersprongen en holde vastbesloten langs een smal paadje het bosch in. Natuurlijk hij er achteraan. Hopla, wat een vaart!

Weldra verloor hij haar uit het gezicht, maar volgde het pad, moe en tamelijk uit zijn humeur. Het ging steeds hooger, over hekken en muren, over moerassen en ondergelopen land. Eindelijk was het bosch uit; hij kwam aan een open plek, waar vier wegen elkander ontmoeten — en daar sprong ze heen en weer, en snuffelde, het bosch in en uit.

Hij stond haar aan te kijken en dacht na over een vriendschappelijke hatelijkheid. Maar zij voorkwam hem.

„Dit is een uitstekende plek,” zei ze hijgend, zonder haar neus van den grond te nemen. „Ga hier staan en loop niet weg, goed begrepen? Je hoeft alleen maar stil te staan en te wachten. Ik zal wel zorgen, dat het hazenboutje hierheen komt. Ver weg kan hij niet zijn. Hou 'm vast als hij komt en laat 'm niet los, indien je tenminste prijs zet op mijn achtig en vriendschap.”

Nauwelijks had ze het laatste woord gezegd, of ze dook in het kreupelhout en was verdwenen.

Tjohej keek om zich heen. Hij vond het lang niet kwaad, wat rust te kunnen nemen en op adem te komen. Hij wandelde wat heen en weer, maakte het zich gemakkelijk, at eenige aardbeien, die in het gras schitterden en sprong eenige passen achter een rooden sprinkhaan aan, die tikkend en houtig tusschen varens en heideplanten rondsprong. Daarna ging hij midden op het kruispunt zitten, om naar alle kanten te kunnen kijken, draaide het hoofd rond, gaapte en luisterde

Hij hoorde houthakken in de verte, nu en dan piepte een kleine vogel, het kraakte in de onderste takken der boomen; eentonig gonsde een zwerm muggen. Ze maakten hem slaperig, al die gedempte geluiden; hij gaapte nog eens en voelde hoe zijne oogleden loodzwaar toevielen.

Hij schrikte op en werd plotseling helder wakker. Tjinona blafte in het bosch en jankte ook nu, maar scheller, bijna jammerend. Hij sprong op en wilde haar te hulp komen. Naar alle waarschijnlijkheid was haar iets overkomen, misschien zat ze op een hek vast, of iets dergelijks. Maar hij bedacht zich; het geluid klonk verder weg, steeds jankte zij, kwam dicht bij en ging verder, nu klonk het rechts, dan weer links. Steeds duidelijker hoorde hij het; de echo werkaatste het aan alle kanten.

Hij ging weer zitten en luisterde. Hoe ter wereld kon ze zoo'n geluid maken? Hij probeerde het zelf, hij jankte en huilde, maar het hokte in zijn keel en klonk zoo raar, dat hij er bang van werd en om zich heen keek om te zien, of niemand die zangoefening gehoord had. Toen zat hij weer stil en wachtte; vreemd, het leek bijna alsof zij hem voor den gek wilde houden — geen enkele haas kwam dezen kant uit; integendeel, zij schenen steeds verder weg te loopen. Nu klonken nog slechts gedempte geluiden in de verte, maar langzamerhand stierven die ook weg.

Slechts muggen en sprinkhanen gonsden en sisten, eentonig en slaperig. Het zou stellig geen kwaad kunnen, als hij een klein dutje deed; hij koos een gemakkelijk plaatsje in het gras uit,

Foto Mevr. C. de Vries—Blom.

AVENA NUDA ELEGANTISSIMA.

draaide langzaam eenige malen rond en zonk neer. Hij wilde niet slapen, alleen een oogenblikje doezelen. In elk geval was het een heel lang oogenblikje. Het werden tien, twintig en een massa meer. Toen ze verstreken waren, opende hij de oogen met het gevoel, dat iemand hem stond aan te gapen. Nog slaapdronken knip-oogde hij in de richting van het bosch; hij had alles vergeten, de jacht en Tjinona, en dacht dat hij thuis op het erf lag — en daar zat een klein, grijs diertje op de achterpooten slechts weinige schreden van hem af en keek hem met groote oogen verwonderd aan.

Nog nooit in zijn leven had hij zoo'n leuk, klein beestje gezien. Ze had merkwaardig lange ooren — hij voelde dadelijk dat het een zij was — maar toch zou ze wel van de familie zijn. „Laat ik haar nu — maar toch zou ze, wel van de familie zijn. „Laat ik haar nu op den rug neer, trapte met de pooten in de lucht, zwaaide met den staart en keek haar vroolijk en speelsch aan.

„Wat ben je voor een kleine woef-woef?” vroeg hij ten slotte met zijn vriendelijkste, hartelijkste stem.

Toen nam het diertje een geweldigen sprong recht in een boschje — en was verdwenen.

Tjohej sprong op. Hij hoorde de jacht opnieuw, nu dichterbij, en snel kwam het blaffen nader, het klonk luider en luider.

Geheel verschrikt en verbluft stond hij te wachten. Hij zag Tjinona komen aanrennen, bijna plat lag ze op den heuvel, holde voorbij het kruispunt, slingerde hem in het voorbijgaan een woedenden blik toe en verdween eveneens in het boschje.

Hm, dacht hij en schaamde zich.

Dat deed hij een poosje. Toen hij ten slotte niet langer blaffen hoorde en er noch een hond, noch een haas te bekennen was, begaf hij zich in kalmen draf naar huis.

Halverwege haalde Tjinona hem in, maar holde voorbij zonder een woord of een blik.

Toen hij thuis kwam, lag zij in haar mand en zag er uit, alsof zij hem bijtende wilde. Onderdanig ging hij naar haar toe en luisterde zachtjes, want hij was bang om de heilige verzekerings, dat er van nu af aan niets meer tusschen hen zijn kon.

Maar den volgenden dag vertelde zij hem, dat men er heelemaal van opfrischte, wanneer men een dag boschlucht inademde, al had de jacht ook beter kunnen zijn. Daarna zochten zij samen een ouden, verdroogden schoen zoal op, hielden hem elk aan een kant vast en trokken hem van elkaar onder allerlei verschillende danspassen en met voorgewende, woedende, maar in werkelijkheid hoogst vriendschappelijke, bromaria's.

(Naar het Zweedsch van *Karl Erik Forsslund*).

BIJ DE BROEDVOGELS IN HET MOERAS.

IN het bosch, op de heide, aan het strand, in de weide, overal kan men in Mei en Juni talrijke broedvogels vinden. Minder goed kan men ze bezoeken in het moeras, omdat het gaan er gewoonlijk niet gemakkelijk is, en ondiepten en rietpollen er dikwijls het varen met een bootje onmogelijk maken. Toch zullen we het heden beproeven. 't Is nog vroeg in den morgen! Op de jonge rietbladeren pieren de droppels in schitterglansen, en het zwakke koeltje rimpelt slechts hier en daar het water. Soms ziet men er plotseling een V-vorm in te voorschijn komen. 't Is het zog, voortgebracht door een plotseling vooruitschietenden snoek, een „haai der zoete wateren”, die zijn prooi grijpt. Strijd om het bestaan is er in de diepte, zoowel als in de lucht, ook in dit morgenuur, dat vrede ademt. Zie, een valk

Foto P. Steenhuisen. ZWARTE ZEEZWALUW.

schiet toe op een spreek, die voor het nest een vette amel bemachtigd heeft. Over de waterplanten loopt een riethennetje, dat telkens en telkens weer roofkevers en waterwantsen aangrijpt tot stilling van den moeilijk te verzaden honger. Uit het riet schiet te voorschijn een eendenfamilie, doch er is een lid minder dan gisteren. Het jeugdige eendje werd besprongen door een hermelijn, het meest bloeddorstige karnivoortje, dat we onder onze viervoeters tellen. En thans zwelgt het monstertje het bloed met volle teugen, om straks het cadavertje met rust te laten. Alleen bloed is zijn lievelingsgerecht. Over het watervlak scheert de zwaluw, om er weg te pikken menig vliegje, en de eiber bevoert zijn prooi, verscholen in het riet. Overal strijd, overal verdelging, die tevens weer veel doet behouden. We kunnen dit alles zien, wanneer we ons bootje zachtjes voortboomen, doch we hooren en zien ook veel moois. Hoe vroolijk en luide zingen er de karekieten, de rietlijsters, die zulke mooie nestjes gevlochten hebben tusschen de rietstengels. De meerkoeten knorren, en waar ze zich laten zien, blinkt het helderwit van de voorhoofdsplaat in scherpe belijning tegen het donkere vederkleed. Boschrietzangers schieten uit de dorre rietbosjes van den wal, waarin ze hunne nestjes gemaakt hebben. De dodaars duikt onmiddellijk weg, wanneer we hem naderen, en laat z'n groezelige eieren onbedekt achter op het natte slibhoopje, dat zijn nest moet heeten. En zoo zouden we voort kunnen gaan met nog tal van interessante momentjes te nemen.

Zie eens tusschen dit overjarige riet, waarboven de resten van de „doetebollen” nog zichtbaar zijn. Wat ziet ge? Juist, kleine, kwaadaardige roofvogeljongen. 't Zijn jeugdige kuikendieven, die bijeen zitten op het nest, tusschen het riet gebouwd. De oude kuikendieven zijn vogels van edele vormen. Sierlijk en rank van gestalte zijn ze, zoowel in rust, als bij het voortgaan. In vlucht doen de tamelijke breedde vleugels wel iets van dit edele verflucht gaan. Van deze breedde vleugels kan men in ons land vier verschillende soorten waarnemen, waarvan de Steppenkuikendief (*Circus macrourus*) wel het minst voorkomt. Deze laat zich hoofdzakelijk op den trek zien, soms menigvuldig, zooals in 1901, doch het zijn dan broed jonge vogels.

Als broedvogels komen bij ons voor de Blauwe Kuikendief (*Circus cyaneus*), de Grauwe Kuikendief (*Circus pygargus*) en de Bruine Kuikendief (*Circus aeruginosus*). Het menigvuldigst hiervan vertoont zich de laatste, die ook de grootste is. Hij kenmerkt zich door krachtige pooten en door bruine vederen. 't Is een tamelijk algemeene vogel, die overal in moerassen, welke niet begroeid zijn, te vinden is. Daar bouwt hij ook zijn groot nest, dat vervaardigd wordt van kleine takjes en verder van riet, belegd met zachtere plantendeelen. De vijf blauwgroene eieren zijn weinig langwerpige, en hebben de grootte van gewone hoender-eieren. Wanneer de jongen geboren zijn, verlaten ze nog niet zoo spoedig het nest, dat dikwijls tusschen het riet op het water gebouwd is en soms ook in struiken. De nestjongen hebben eerst een zacht dons, dat later plaats maakt voor vederspoelen. De dieren zien er dan niet fraai uit, te meer, omdat ze dan vele huidschilfers afscheiden. Bij nadering nemen de diertjes een krijgshaftige houding aan, terwijl ze terugwijken naar den rand van het nest. De menschen dragen over het algemeen den Kuikendieven geen goed hart toe, wat aan de roofzuchtige eigenschappen van deze vogels geweten moet worden. Toch is hun zonde-robber niet zoo groot, als men wel voorgeeft. Dikwijls toch verdringt de Kuikendief, muis en insecten. Alleen in den broed-tijd zijn de eieren en jongen van andere vogels niet veilig voo-

Foto P. Steenhuisen.

JONGE LEPELAARS OP HET NEST.

hem, daar hij zijne kinderen gaarne onthaalt op een eitje, 't mag ook wel bebroed zijn, en op een malsch vogelboutje. Ook voedt hij zich wel met visch. De diagnose tusschen nut en schade is dus moeilijk te trekken.

De Kuikendieven hebben de gewoonte dagelijks, en vrijwel op bepaalde uren, over hun jachtgebied te vliegen. Ze doen dit met langzame vleugelslagen, de scherpziende oogen naar beneden gericht. Zien ze iets van hun gading, dan overvallen ze hun prooi op den grond, om deze ook daar te verslinden. Een vogeltje achtervolgen in de lucht doen ze niet, zoodat ze in dit opzicht niet met den Sperwer en den Havik vergeleken kunnen worden. Wie de Kuikendieven niet kent, heeft, om ze te onderscheiden van andere roofvogels, acht te geven op een krans van schubachtige vederen, waarmede het aangezicht als met een sluier omgeven is. Ook zijn ze wel te kennen aan de lange vleugels en aan den langen staart, alsmede aan de hooge pooten, die aan de voorzijde met schilden en geheel met schubben bedekt zijn. De bek van den Kuikendief is niet groot, maar onmiddellijk van den wortel af sterk gekromd. We willen hopen, dat de meeningen omtrent de Kuikendieven meer en meer ten gunste van deze vogels gestemd mogen worden. Niet gaarne zouden we zien, dat deze dieren van edele gedaante door misplaatste begrippen van den aardbodem verdwenen. Niet of weinig ingrijpen in de ordening der natuur, doet haar het evenwicht het best behouden. Daar, waar de mensch het beter meent te weten, ontstaan gewoonlijk scheeve verhoudingen en misstanden, die niet zoo dadelijk te herstellen zijn. En zoo hebben we wat langer stil gestaan bij het nest van den Kuikendief, omdat het een treffer is, eens roofvogel-jongen in ons land te ontmoeten. We gaan nu weer verder, doch we toeven weldra opnieuw bij verscheidene nesten, die behooren aan Zwarte Sterns of Zeezwaluwen.

Uit het plaatje spreekt al weer het groote geduld van den photograaf, die zoo'n vogeltje op het nest wist te kieken, en aan de andere nesten in de nabijheid ziet men ook al onmiddellijk, dat deze vogelsoort gaarne in gezelligheid broedt. De kolonies kunnen zoo dicht bevolkt zijn, dat men bij het bezoeken er van nauwelijks de voeten vrij kan zetten, wil men geen nesten vertreden.

De Zeezwaluwen zijn vogels, die in levenswijze veel overeenkomst hebben met de meeuwen. Ze kenmerken zich door lange, smalle vleugels en, door een minder of meer gevorkten staart. De meeste soorten hebben blauw op mantel en vleugels, zwart op den kop en helder wit op de onderdeelen. De Zwarte Zeezwaluw (*Hydrochelidon nigra* L.), ook Moeras- en Rietzwaluw genoemd, bewoont meer het binnenland dan de stranden der zee, en ze heeft meer donkere vederen, dan de andere sterns. Ook haar levenswijze is anders. De meeste zeezwaluwen maken boven haar prooi „biddende” bewegingen, wat de donkere soort niet doet. Wel voedt zij zich meer met vliegen en muggen en ander gedoe, die ze van het water wegscheert, dan met vischjes en garnalen. Voor hare broedaangelegenheden kiest ze moerassige streken en poelen, en gaarne wil ze, dat er scheeren (*Stratiotes aloides*) groeien, waarop ze haar eenvoudig nest kan maken. Ze komt er in April aan, om in September weer naar andere, warmere streken te trekken. Het nest bestaat soms uit een eenvoudig kuiltje in den natten bodem, maar ook worden dikwijls scheeren en rietbladeren vrij ordeloos op een hoop geworpen, in het midden waarvan een ondiep kommetje gemaakt wordt. Daarin worden gewoonlijk drie eieren gelegd, die donker groenachtig van grondkleur zijn en voorzien van grotere en kleinere bruinzwarte vlekken. Evenals bij de eieren van andere sternvogels, zijn de kleurverschillen der legfels van de zwarte zeezwaluw zeer verschillend, zoolwel in grondkleur als in vlekken. Deze Stern gevoelt veel voor hare eieren en voor haar kroost. Nadert men haar schat, dan schiet ze gedurig toe, en soms moet de onwelkome bezoeker kennis maken met haar scherp gepunt snaveltje. Zoo weet ze niet alleen roofvogels, maar ook paarden en rundvee uit de nabijheid van haar nest te houden. Toch is het lichaam van dezen vogel niet grooter dan dat van den Spreeuw, en alleen de lange vleugels, die in rust tot over den staart reiken, geven aan het dier eenige vertooning. De staart is dan ook maar kort en weinig gevorkt. Voldoende kenmerken tot vaststelling van de identiteit vormen reeds de zwarte bek, de roodachtige pooten met kleine zwemvliezen tusschen de teenen, en de bruine oogen. Het winterpakje, dat bij ons niet veel gezien wordt, verschilt aanmerkelijk van het zomercostuum. Bij het laatste zijn kop, hals en onderdeelen, behalve den witten achterbuik, zwart, terwijl alle overige deelen blauwachtig grijs zijn. Des winters zijn voorkop, hals en onderdeelen wit, maar de vederen van borst en bovendeelen zijn donkerbruin met vaalroode randen, terwijl kruin, oorstreek en teu-

gels zwart zijn. Maar nu laten we de Zwarte Sterns haar broedwerk voortzetten, en we boomen ons bootje voort naar de plaats, waar we zoo gedurig groote, witte vogels zien af- en aanvliegen. We verlaten de boot, zoodra we bij het eilandje gekomen zijn, waar we de Lepelaars (*Platalea leucorodia*) zien, en we marcheeren even door het riet. Er begint reeds meer beweging in het kamp te komen, en spoedig vliegen vele witte vogels naar boven. Nog enkele schreden, en we komen aan een open plek tusschen het riet, waar we wel veertig nesten bij elkander vinden. Sommige zijn ledig, de meeste bevatten eieren, kleinere of grotere jongen, en op één nest is een oude vogel blijven zitten, en we kunnen hem zoo op ons gemak bekijken. De snavel van den lepelaar is breed en sterk afgeplat, en loopt naar voren in een platte schijf uit. Hij is zwart met uitzondering van het voorste gedeelte der schijf, dat okergeel is. Een kring om het oog, dat bloedrood is, de teugels en de keel zijn naakt en roodachtig geel gekleurd. Wat we vooral mooi aan den vogel vinden, dat zijn de lange vederen van het achterhoofd, die een lange kuif vormen. Bijna alle vederen zijn zuiver wit; alleen aan den kop zijn ze isabelkleurig. We hadden den Lepelaar zoo bij het vliegen en loopen voor een tamelijk grooten vogel gehouden, doch bij het zien van dit exemplaar op het nest, valt de grootte niet mee. De romp is niet grooter dan die van de gewone wilde eend. 't Zijn dus wel de lange pooten en de lange hals, en ook den groote snavel, die den vogel meer doen schijnen, dan hij in werkelijkheid is. Bij het vliegen worden hals en pooten gestrekt, zoodat men dan eene aanzienlijke lengte krijgt tusschen het voorinde van den snavel en het emide der teenen. Daar schrikt onze Lepelaar op, en met een rauwen kreet, zooals we dien meermalen van den Reiger gehoord hebben, vliegt hij heen. Stellig heeft hij geslapen, of was hij zoo verdiept in het broeden, dat hij ons niet eerder bespeurd heeft.

Het kan ook zijn, dat hij door het vaste broeden in een staat van verdooving verkeerde, zooals we dien ook bij sommige andere broedende vogels aantreffen. De nesten van de Lepelaars zijn vervaardigd van riet en biezen en hoog opgebouwd. Stellig zijn de dieren bevreesd voor water, want de nesten verheffen zich alle eenige d.M. boven de omgeving. Men heeft dikwijls de scherpzinnigheid dezer dieren te bewonderen. Meermalen ook heeft men nesten van lepelaars aangetroffen in struiken of op de onderste takken van boomen. We vinden van twee tot vier eieren in de lepelaarnesten. Ze hebben een grove en poreuse schaal, zijn wit van grondkleur en voorzien van eenige vuile, bruinachtige en rosse vlekjes. De heel jonge vogels hebben een zacht, geelwit dons; zijn ze eenige dagen oud, dan verdwijnt dit meer en meer en in de plaats komen

grove spoelen, waar de jonge vederen komen uitkijken. Mooi zijn de dieren dan niet, te meer, daar ze eene groote hoeveelheid huidschilfers afscheiden. Als we zoo de nesten met jongen en eieren bekijken, zweven voortdurend de oude dieren boven ons, dikwijls met de pooten in ongewone, haakvormige standen. De lepelaars doen zich op deze wijze niet op hun voordeeligt voor, wat trouwens ook andere vogels niet doen, wanneer ze in hun broeden, of in het verzorgen hunner kinderen gestoord worden. Daar komen twee lepelaars aanzetten, die stellig gedurende de beweging afwezig waren, want ze gaan met beslistheid en zonder vrees te werk. Laten we ons verschuilen in het riet! Hoor, één klappert met den snavel op dezelfde wijze als de Ooievaar dit doet, maar met minder sterk geluid. Na enkele achterwaartsche bewegingen met den kop gemaakt te hebben, komt uit den keel van den door ons beschouwden lepelaar iets week te voorschijn, dat als „welkom thuis” met graagte door zijne kindertjes genuttigd wordt. Stellig is het vischkuit, vermengd met kleine waterdiertjes, die met den snavellepel van het water geroemd zijn. Zoodra het kroost wat grooter is, worden kleine vischen gevangen, en als de jonge dieren eenige weken oud zijn, vliegen ze mede uit en weldra zijn ze volleerd in het vangen van vischen en in het opsporen van vischkuit.

't Mag als een weldaad beschouwd worden, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland heeft aangekocht het 700 H.A. groote Naardermeer. Daar broeden nog vele vogels als in een der laatste schansen en daaronder behoort ook de lepelaar. Zoo hem geen goede bescherming verleend blijft, zal hij weldra uitsterven en het lot volgen van den Dodo en van den Grooten Alk, van welke soorten men alleen nog een poot en een ei in enkele musea kan aantreffen. En zoo ver mag het met den lepelaar, die in Europa nog alleen broedt in Nederland en in Hongarije, niet komen. Aan genoemde vereeniging de eer voor ons land, daarvoor te zorgen.

J. DAALDER DZN.

Foto P. Steenhuizen. JONGE KUIKENDIEVEN.